

SUOMALAISEN
LÄKIMIESYHDISTYKSEN JULKAISUJA
C-SARJA N:o 6

Vammala 1961, Vammalan Kirjapaino Oy.

ISBN 978-951-855-879-1 (PDF)

Toimituskunta

P A A V O K A S T A R I
O L L I I K K A L A
A N T T I S U V I R A N T A

Kunniajäsenilleen
KAARLO KUSTAA KAIRALLE
ja
URHO JONAS CASTRÉNILLE
heidän täyttäessään 75 vuotta

kunnioittavasti
Suomalainen Lakimiesyhdistys

Lassi Kilpi

Maksamaton osakepääoma yhtiön veronalaisena omaisuutena

Kysymys siitä, onko maksamaton mutta merkitty osakepääoma luet-tava osakeyhtiön veronalaiseksi omaisuudeksi jonkinlaisena osakeyhtiön saatavana osakkeenomistajalta, saattaa eräissä tapauksissa muodostua hankalaksi tulkintakysymykseksi. Osakepääomasaatavan peruste on osakkeen merkintä. Ennen tämän tapahtumista ei tietenkään mistään saatavasta saata olla kysymys. Sen jälkeen osakeyhtiön syntymisessä on kuitenkin monta vaihetta, joilla saattaa olla merkitystä tämän saata-van vero-oikeudellisen luonteen kannalta.

OYL:n 1 ja 8 §:n mukaan itse osakemerkintä saattaa tapahtua¹ joko yhtäaikaisena tahi peräkkäisenä. Edellisessä tapauksessa vastaiset osakkaat ja samalla yhtiön perustajat jo sopiessaan yhtiön perustami-sesta ja sen järjestysmuodosta päättävät myös kaikkien osakkeiden mer-kinnästä. Tällöin perustajien kesken syntyy tietty oikeussuhde. Perät-täisessä merkinnässä sovitaan ensin ainoastaan yhtiön järjestysmuodosta ja varsinainen osakkeiden merkitseminen tapahtuu vasta jälkeenpäin.² Tällöinkin osakkeen merkitsemisellä on tietenkin tiettyjä oikeusvaiku-tuksia,³ mutta nämä ovat vielä jossain määrin ehdollisia. OYL:n 10 §:n

¹ Ks. *Ilmari Caselius—A. R. Heikonen*, Osakeyhtiö I. Riihimäki 1949 s. 22.

² *Hugo Raninen*, Osakeyhtiön yhtiökokous. Porvoo 1959 s. 436, mainitsee, ettei kehoitus osakemerkintään ole oikeustoimi mutta kyllä itse osakemerkintä.

³ Merkintä ei tuo merkitsijälle ehdotonta oikeutta osakkeen saamiseen, näin *Caselius—Heikonen* m.t. s. 23 ja *H. B. Krenchel*, Haandbog i dansk Aktieret. Køben-havn 1949 s. 64, mutta se sitoo merkitsijää, näin *Raninen* m.t. s. 440.

mukaan on näet perustajien vakuuttauduttava merkitsijän maksukyvystä,⁴ hyväksyttävä merkintä sekä laadittava merkitsijöistä luettelo. Tämän jälkeen on vielä pidettävä perustava yhtiökokous, jossa päätetään yhtiön perustamisesta. Tätä ennen merkintä on ainoastaan ehdollinen. OYL:n 9 §:n mukaan on näet merkintä katsottava mitättömäksi, ellei yhtiön toimeenpanemisesta edellä mainitussa järjestyksessä päätetä vuoden kuluessa siitä kun kehoitus osakekirjoitukseen annettiin taikka kehoituksessa määrätyn lyhyemmän ajan kuluessa. Ellei siis perustavassa yhtiökokouksessa ole tämän ajan kuluessa päätetty yhtiön perustamisesta, ei osakemerkinnän johdosta voi osakeyhtiölle syntyä mitään saamisoikeutta.

Osakesaatavasuhteen syntymisen kannalta on tämän jälkeen merkityksellinen vaihe uuden osakeyhtiön merkitseminen kaupparekisteriin. OYL:n 7, 11, 12 ja 13 §:stä ilmenee, että ennen kuin tämä on mahdollista, on osakepääoman täytynyt tulla täydelleen merkityksi. Perättäisessä merkinnässä tämä on 12 §:ssä mainittu ehdottomaksi edellytykseksi päätökselle osakeyhtiön toimeenpanemisesta. Näiden säännösten mukaan kaupparekisteri-ilmoituksen tekeminen niinkään edellyttää, että kukin merkitsijöistä on suorittanut yhtiölle vähintään 1/5 jokaisen ottamansa osakkeen määrästä ja että tämä rahamäärä on hallituksen huostassa.

OYL:n 15 §:n mukaan yhtiötä koskeva kaupparekisterimerkintä on varsin tärkeä osakepääomasaatavan syntymisen kannalta. Tämän säännöksen mukaan näet osakkaalla ei tämän jälkeen ole oikeutta vetäytyä pois maksuvelvollisuutensa täyttämisestä, vaikka sittemmin havaittaisiinkin, ettei osakepääoma ollut täyteen määrään otettuna taikka että yhtiösopimus tai hänen osakemerkintänsä ei ollut tehty säädetyssä muodossa taikka että muutoin oli laiminlyöty jotakin siitä, mitä on yhtiön perustamisesta säädetty.

⁴ Näin Wilhelm Chydenius, Lagen om aktiebolag. Helsingfors 1936 s. 12; Arvid Sourander, Om indrifning af aktiekapital. Juridiska Meddelanden 1905 s. 87 ja Alarik Hernberg, Uppsatser i juridiska ämnen. Helsingfors 1912 s. 99. Ks. myös Hjalmar Karlgren, Om stiftelseurkund och aktieteckning. Lund 1930 s. 46 ja John Bratt, Svenska Skattetidning 1948 s. 20.

Yleisesti myös katsotaan, että osakeyhtiö syntyy tällä kaupparekisterimerkinnällä.⁵ Tämän jälkeen on siis riidattomasti olemassa erillinen verosubjekti, jolla on, ellei osakepääomaa ole jo kokonaisuudessaan maksettu, maksamatonta määrää vastaava saatava osakkailtaan. Viimeksi mainittu ilmenee selvästi OYL:n 18—20 §:stä. Niinikään on mielestäni selvää, että säännönmukaisessa tapauksessa tämä saatava on katsottava osakeyhtiön veronalaiseksi omaisuudeksi, mille kannalle meillä myös oikeuskäytännössä on asetettu.⁶ Vaikka osakkeen maksuaika ei vielä verovuoden päättyessä olisi kulunut umpeen, on tämä saatava kuitenkin luettava sen veronalaiseksi omaisuudeksi,⁷ sillä TOL:n 35 §:n 3 kohdan mukaan myös erääntymätön saatava on veronalainen. Jos maksuaika on yli vuoden verovuoden päättymisestä, on sen arvoksi otettava mainitun lainkohdan mukaan se arvo, mikä sillä viittä sadalta vastaavan korkokannan mukaan olisi. Tämä soveltuu myös osakepääomasaatavaan. Edellä mainitun ei mielestäni kuitenkaan tarvitse merkitä sitä, että koko merkitty määrä aina ja kaikissa oloissa olisi katsottava yhtiön veronalaiseksi omaisuudeksi.

Ensinnäkin vero-oikeudellinen mielenkiinto kohdistuu osakepääomasaatavan verotukselliseen luonteeseen ennen osakeyhtiön merkitsemistä kaupparekisteriin. Selvältä tuntuu, että TOL:n mukaan tuollaista esiyhtiötäkin on pidettävä erillisenä verosubjektina kai lähinnä jonkinlaisena avoimeen yhtiöön verrattavana yhtymänä⁸ sen jälkeen kun yhtiöjärjestykselle on saatu kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistus, olkoon kysymyksessä yhtäaikais- tai peräkkäismerkintä. Erillisen verosubjektin syntymistä ei voitane katsoa tapahtuvan vasta perustavassa yhtiö-

⁵ Näin Ilmari Caselius, Osakeyhtiön purkamisesta. DL 1945 s. 105; Aarne Rekola, Eräistä osakeyhtiön perustamiseen ja purkamiseen liittyvistä vero-oikeudellisista kysymyksistä. Juhlajulkaisu Suomalainen Lakimiesyhdistys 1898 22/10 1948. Vammala 1948 s. 448; Caselius—Heikonen s. 16; C. Helkett, Opgørelse af den skattepligtige Indkomst til Staten. København 1957 s. 54 ja Herbert Brönnner, Die Besteuerung der Gesellschaften des Gesellschafterwechsels und der Umwandlungen. Stuttgart 1957 s. 482.

⁶ Näin KHO 1937 II 3812, 1943 II 811, 3. 12. 1958 T 5544 ja 22. 1. 1960 T 368.

⁷ Näin KHO 1937 II 3812 (9 vastaan 3, jotka katsovat vain jo suoritetun osan osakepääomasta yhtiön veronalaiseksi omaisuudeksi).

⁸ Näin Aarne Rekola mk. s. 448. Ks. myös Chydenius s. 19 ja Adolf Baumbach—Alfred Hueck, Aktiengesetz, München—Berlin 1949 s. 32.

kokouksessa,⁹ sillä OYL:n 12 §:n mukaan yhtiön toimeenpanemista koskevan päätöksen edellytyksenä on, että koko yhtiöjärjestyksen mukainen osakepääoma on merkitty ja viidesosa jokaisesta osakkeesta maksettu. Osakeyhtiö taloudellisena toimintayksikkönä on siis jo tällöin alkanut. Se on siis verotuksellisesti otettava huomioon.

Verotuksellisesti on merkityksellistä, onko osakepääomasaatavaa jo esiyhtiön osalta pidettävä tämän saatavana osakkeenmerkitsijältä vai osakkeenmerkitsijän esiyhtiölle antamana lainana. Mitä erityisesti peräkkäismerkintään tulee, niin merkintää on pidettävä täysin ehdollisena perustavaan yhtiökokoukseen saakka. Ellei tätä näet määräajassa pidetä, on koko merkintä mitätön. Merkitsijällä on tällöin ilmeisesti oikeus saada jo suorittamansa takaisin eikä hänellä ole mitään lisämaksuvelvollisuuksia. Tämä puoltaisi maksetun osakepääoman katso- mista merkitsijän saatavaksi esiyhtiöltä. Kun kuitenkin esiyhtiö on luonteeltaan lähellä avointa yhtiötä, lienee suoritettua määrää pidettävä avoimen yhtiön yhtiöpanokseen verrattavana, siis esiyhtiön omaisuutena eikä sen velkana osakkaalle.

Merkityn osakepääoman maksamattoman osan kohdalla ovat periaatteellisesti jossain määrin eri asemissa se viidesosa, joka on maksettava ennen kaupparekisterimerkintää ja muu osa osakepääomasta. On selvää, että osakemerkintä ehdottomasti velvoittaa tämän viidennen osan suorittamiseen, koska sen maksaminen on osakeyhtiön syntymisen välttämätön edellytys.¹⁰ Näin ollen se on katsottava perustettavan yhtiön ehdottomaksi saatavaksi osakkeenmerkitsijältä ja siten siis myös sen veronalaiseksi omaisuudeksi.

Mitä sitten tulee muuhun osaan osakepääomaa, niin tämä on kuitenkin ehdollinen niin kauan kuin osakeyhtiötä ei ole merkitty kaupparekisteriin. Yhtiösopimuksesta huolimatta maksuvelvollisuus OYL:n 12 §:n mukaan raukeaa, ellei yhtiön toimeenpanemisesta tehdä päätöstä säädetyn ajan kuluessa. Tämänkin jälkeen merkitsijällä saattaa olla mah-

⁹ Ks. Bratt mk. s. 19. Karlgren, mt. s. 6, tuntuu katsovan, että Ruotsin vuoden 1895 OYL:ssa, jossa perustamistoimenpiteet tapahtuivat pääpiirteittäin samoin kuin meidän OYL:ssa, yhtäaikaisessa merkinnässä yhtiösuhde syntyi jo yhtiösopimuksen tekemisellä.

¹⁰ Ks. Caselius—Heikonen mt. s. 73.

dollisuus aina kaupparekisteriin merkitsemiseen saakka vapautua maksuvelvollisuudesta, jos hän voi osoittaa, että yhtiön perustamisesta on tosiasiaassa luovuttu.¹¹

OYL:n 14 §:n 1 momentista ilmenee, että yhtiön puolesta on mahdollista hakea osakkeenkirjoittajalta hänen merkitsemänsä osakepääoma jo ennen osakeyhtiön merkitsemistä kaupparekisteriin, mikä yleensä vasta tekee yhtiöstä oikeustoimikelpoisen. Tämän säännöksen vertailu 11 §:ään, jossa puhutaan nimenomaan vain osakepääoman pakollisesti maksettavasta viidennestä osasta, nähdäkseni oikeuttaa siihen tulokseen, ettei yhtiön puolesta ennen osakeyhtiön merkitsemistä kaupparekisteriin ole mahdollista pakkotoimin periä merkitsijältä muuta osaa merkitystä osakepääomasta.¹² Osakeyhtiön tarkoituksen toteuttamiseen ei vaadi poikkeuksellisen 14 §:n säännöksen laajempaa soveltamista. Tämän vuoksi ja kun kysymys koko esiyhtiön verosubjektuudesta on jossain määrin kyseenalainen, ei mielestäni ole syytä verotuksellisesti katsoa viidennen osan päälle olevaa osaa maksamattomasta mutta merkitystä osakepääomasta esiyhtiön veronalaiseksi omaisuudeksi.¹³ Kokonaisverotuksen kannalta ei kysymyksellä sitäpaitsi ole

¹¹ *Baumbach—Hueck*, mt. s. 31, huomauttavat siitä, kuinka osakkaalla kaupparekisterimerkintään saakka on mahdollisuus tehdä väitteitä merkinnän moitteellisuudesta tai mitättömyydestä.

¹² *Chydenius*, m.t. s. 20, mainitsee selostaessaan esiyhtiön hallituksen tehtäviä vain tämän pakollisen osakepääoman perimisen. S. 38 hän mainitsee, että perustajien täytyy yhdessä ajaa osakepääoman perimistä koskevaa kannetta.

Mainittakoon, että Ruotsin vuoden 1944 OYL:n 40 §:n 3 momentin mukaan on, ennenkuin yhtiölle on valittu hallitus, osakepääoma suoritettava erityiselle sulkutilille, josta se on nostettavissa vasta yhtiön tultua rekisteröidyksi. Kun meillä ei ole vastaavaa osakasta suojaavaa säännöstä, on hänen maksuvelvollisuuteensa suhtauduttava varovasti. Ks. mm. *Einar Stenbeck—Mauritz Wijnblad—Håkan Nial*, Den nya aktiebolagslagen. Stockholm 1950 s. 144. Saman lain 28 §:n mukaan ei ennen kuin perustettavalle yhtiölle on valittu hallitus, voida ryhtyä osakepääoman pakkoperintään. Hallituksen tultua valituksi tämä on mahdollista, vaikka yhtiötä ei olisi merkitty kaupparekisteriin. Perustajalla ei ole mahdollisuutta ajaa tällaista kannetta. Ks. *Stenbeck—Wijnblad—Nial* mt. s. 82.

¹³ Tapauksessa KHO 1943 II 811 on omaisuudenluovutusverotuksessa koko osakepääoma katsottu yhtiön veronalaiseksi omaisuudeksi, vaikka ei edes se aika, jonka kuluessa osakepääoma perustamissopimuksen mukaan oli suoritettava, ollut vuoden 1939 loppuun mennessä kulunut umpeen. Selostuksesta ei ilmene, oliko osakeyhtiö jo merkitty kaupparekisteriin, mutta näin tuskin on voinut olla, koska

kovin suurta merkitystä, koska, jos maksamaton osakepääoma katsotaan esiyhtiön omaisuudeksi, osakkeen merkitsijällä puolestaan on mahdollisuus vapautua vastaavasta omaisuusmäärästä. Olosuhteet ovat tässä vaiheessa vielä siksi vakiintumattomia, että on tarpeetonta lähteä katsomaan, että varallisuuden siirto olisi jo tapahtunut merkitsijältä esiyhtiölle. Myönnettävä kuitenkin on, että vahvoilla teoreettisilla perusteilla voidaan tällaistakin verotusta puoltaa.

Jos asetuttaisiin sille kannalle, että koko merkittyä määrää olisi pidettävä esiyhtiön veronalaisena omaisuutena, niin näin tuskin kuitenkaan voisi tapahtua ennen kuin osakeyhtiön perustajat ovat OYL:n 10 §:n mukaan hyväksyneet osakemerkinnän sekä laatineet merkitsijöistä siinä mainitun luettelon, sillä vasta tällöin merkintä tulee lopulliseksi. Siihen saakka on olemassa vain tarjous merkitsijän taholta.¹⁴

Selvää kuitenkin on, ettei vielä merkitsemätöntä osaa osakepääomasta voida missään tapauksessa lukea esiyhtiön veronlaiseksi omaisuudeksi, sillä mitään saamisoikeutta ei sen osalta ole syntynyt.

Jos jo ennen kaupparekisterimerkintää päätetään luopua osakeyhtiön perustamisesta, niin mistään osakepääomasaatavasta ei mielestäni enää tämän jälkeen voi olla kysymys. Periaate on selvä. Käytännössä muodostuneekin vaikeudeksi vain se, millä tavalla voidaan todeta, että osakeyhtiön perustamisesta on luovuttu. Näin on tapahtunut selvästi silloin, kun kaikki osakkeen merkitsijät ja perustajat ovat tehneet tästä nimenomaisen sopimuksen. Kuinka oikeussuhteen purkaminen tällöin tapahtuu, riippuu tietenkin kulloinkin kysymyksessä olevasta sopimuksesta. Jos eri osakkaat ovat suorittaneet yhtiöön eri suuruisia määriä

yhtiösopimuksen mukaan ei edes 1/5 osakepääomasta maksuaika ollut 31. 12. 1939 mennessä kulunut umpeen.

Håkan Nial, Om aktiebolag enligt lagen den 14 september 1944. Stockholm 1947 s. 8, mainitsee, että OYL:n säännökset osakkeiden merkinnästä toteuttavat kahta toisilleen sinänsä vastakohtaista tarkoitusta; toisaalta pyritään suojelemaan yleisöä merkitsemästä osakkeita petollisissa ja epäterveissä yrityksissä ja toisaalta pyritään saattamaan tapahtuneet osakemerkinnät loppuun osakkeiden arvon suorittamisella siten, että yhtiön toiminnalle ja velkojien turvaksi välttämätön pääomapohja, osakepääoma, syntyy. Nämä molemmat tarkoitukset käsittääkseni toteutuvat yhdessä parhaiten tulkitsemalla osakkeenmerkitsijän maksuvelvollisuus ahtaasti.

¹⁴ Näin *Chydenius* mt. s. 13. Ks. myös *Raninen* mt. s. 440.

ja yhtiöllä on jo ollut joitakin kustannuksia, tällaisessa purkamissopimuksessa voidaan määrätä, että osa merkitsijöistä vielä suorittaa maksamatonta osaa osakepääomasta, jolloin täten maksettavaksi sovittua voitaneen pitää esiyhtiön veronalaisena omaisuutena.

Peräkkäisessä osakemerkinnässä ainoastaan perustajat tekevät varsinaisen yhtiösopimuskirjan, joka ilmeisesti on samassa asemassa kuin yhtäaikaisessa merkinnässä tehty. Se on siihen osallistuneiden keskinäinen sopimus, jota kukaan heistä ei ole oikeutettu yksipuolisesti purkamaan.¹⁵ Myöhemmät merkitsijät eivät merkinnällään vielä tule varsinaiseksi sopimuskumppaneiksi, vaan OYL:n 10 §:stä ilmenee, että perustajien on hyväksyttävä heidän merkintänsä, minkä jälkeen merkitsijöistä tehdään luettelo, jonka kaikki perustajat allekirjoittavat. Perustajat voivat selvästikin ennen tällaisen luettelon laatimista keskenään sopia yhtiön perustamatta jättämisestä.¹⁶ OYL:n 9 §:stä ilmenee, että tällainen merkintä saattaa käydä itsestäänkin mitättömäksi, ellei yhtiön toimeenpanemisesta ole päätetty vuoden kuluessa sen jälkeen, kun kehoitus osakkeenkirjoitukseen annettiin. Perustajien asiana on huolehtia yhtiön toimeenpanemisesta. Merkitsijä ei voine tähän vaikuttaa muulla tavoin kuin osallistumalla perustavaan yhtiökokoukseen.¹⁷ Tästä nähdäkseni seuraa, että perustajat voivat tätä ennen ilman merkitsijöiden suostumusta päättää osakeyhtiön perustamisen raukeamisesta siinäkin tapauksessa, että he ovat hyväksyneet merkinnän ja laatineet siitä OYL:n 10 §:ssä tarkoitetun luettelon. Kun tällainen päätös perustamisen peruuttamisesta on tehty,¹⁸ ei maksamattomia osakepääomasaatavia merkitsijöiltä enää voitane pitää esiyhtiön veronalaisena omaisuutena, sillä tämän jälkeen ei yhtiöllä enää liene mahdollisuuksia pakkotoimin tätä periä, ei

¹⁵ *Baumbach—Hueck*, mt. s. 48, mainitsevat, että esiyhtiö purkautuu samojen periaatteiden mukaan kuin muutkin oikeustoimikelvottomat yhdistykset.

¹⁶ Näin *Chydenius* mt. s. 12.

¹⁷ Perustavan yhtiökokouksen voivat vain perustajat kutsua koolle, näin *Chydenius* mt. s. 14; *Caselius—Heikonen* mt. s. 49 ja *Karlgren* mt. s. 52. *S. Skarstedt*, *Allmänna aktiebolagslagen av den 12 augusti 1910*. Stockolm 1930 s. 30, mainitsee, että jos perustajat jättävät kutsumatta perustavaa yhtiökokousta, niin mitään yhtiötä ei synny.

¹⁸ *Sourander*, mk. s. 87, katsoo, että perustamispäätöksen jälkeen merkitsijät ovat samassa asemassa kuin perustajat.

edes pakollista yhtä viidettä osaa. OYL:n 11 §:n 2 momentista ilmenee mielestäni, että merkitsijät ovat tällaisessa tapauksessa oikeutetut saamaan takaisin koko jo suorittamansa määrän siitakin huolimatta, että perustettavalla yhtiöllä on jo ollut jotain kustannuksia.¹⁹ Nämä jäävät perustajien vastattaviksi.²⁰ Näin ollen ei esiyhtiöllä myöskään voi olla oikeutta periä merkitsijöiltä näitä kustannuksia vastaavaa osaa osakepääomasta, joten ei edes tätä vastaavaa osaa voida katsoa esiyhtiön veronalaiseksi omaisuudeksi.²¹ Toisin on perustajien kohdalla, sillä heidän ovat näistä vastuussa. Näin ollen he ovat velvolliset suorittamaan esiyhtiölle näitä kustannuksia vastaavan osan merkitsemästään osakepääomasta ja tätä vastaava saatava on katsottava esiyhtiön veronalaiseksi omaisuudeksi. OYL:n 11 §:stä ilmenee kuitenkin, että perustajien vastuu on laajempikin. Ellei heidän merkitsemänsä osakepääoma riitä merkitsijöiden maksamien osakepääomaerien palauttamiseen, ovat he vastuussa koko määrästä, siis suuremmallakin määrällä kuin mitä he ovat merkinneet osakepääomaa. OYL:n 14 §:n mukaan se, joka ennen yhtiön rekisteriin kirjoittamista tekee sitoumuksen yhtiön nimessä, vastaa sitoumuksesta niinkuin omasta velasta. Nämä molemmat vastuut ovat yhteisvastuullisia. Näiden säännösten pohjalta herää kysymys, onko koko tämän vastuun määrä katsottava esiyhtiön veronalaiseksi omaisuu-

¹⁹ *Raninen*, mt. s. 459, katsoo, ettei yhtiön perustajien vastuu ennen rekisteröintiä ole osakeyhtiön vastuuta vaan perustajien henkilökohtaista vastuuta. Vastuu ei kuulu osakeyhtiölle. Ruotsin vuoden 1944 OYL:n mukaan merkitsijälle palautettavasta voidaan kuitenkin pidättää kustannukset osakepääoman perimisestä ja muista vastaavista perustamistoimenpiteistä. Ks. *Stenbeck—Wijnblad—Nial* mt. s. 94 ja *Baumbach—Hueck* mt. s. 64.

²⁰ *Baumbach—Hueck*, mt. s. 63, mainitsevat, kuinka merkitsijä ei ole oikeutettu saamaan yhtiöomaisuudesta korvausta vahingostaan yhtiöön liittymisestä; samoin *Stenbeck—Wijnblad—Nial*, mt. s. 94, niiden kustannusten osalta, jotka perustajilla on ollut ennen hallituksen asettamista. Tanskan vuoden 1930 OYL:n 11 §:n mukaan merkinnässä voidaan tehdä ehto siitä, että kustannukset pidätetään palautettavasta määrästä. Ks. *Krenchel* mt. s. 63.

²¹ *Nial*, mt. s. 15, mainitsee, että jos yhtiöllä on ollut kustannuksia esiyhtiön perustavan yhtiökokouksen päätöksestä nostetusta oikeusjutusta tai osakepääoman perimisestä osakkailta, näistä vastaa yhtiö sellaisenaan sillä omaisuudella, mitä se voi saada. Sellaiset varat, jotka ennen hallituksen asettamista on maksettu sulkutilille, eivät kuitenkaan vastaa näistä, vaan ne on palautettava sellaisinaan.

deksi.²² Tämä vastuu on kuitenkin henkilökohtaista eikä sen voitane katsoa muodostuvan esiyhtiön varallisuudeksi.²³ Perustajat eivät ole tähän vastuuseen joutuneet esiyhtiötä vaan sivullisia henkilöitä kohtaan. Tämän vastuun peittämiseen käytetään ensi sijassa esiyhtiön varoja ja siltä osin kuin perustajat ovat merkinneet tulevassa osakeyhtiössä osakkeita, he ovat sitoutuneet suoritukseen esiyhtiölle. Vain tältä osalta esiyhtiöllä on heiltä varallisuusarvoista saatavaa. Muulta osalta kysymyksessä ilmeisesti on vahinkoa kärsineen suoranainen saatava asianomaiselta vahingon aiheuttajalta.

Sen jälkeen kun yhtiön perustamisesta on päätetty luopua, ei perustajienkaan maksuvelvollisuus esiyhtiölle ole laajempi kuin mitä sen sitoumusten täyttämiseksi tarvitaan. Muuta osaa osakepääomasaatavasta perustajiltakaan ei voida katsoa esiyhtiön veronalaiseksi omaisuudeksi. Käytännössä tosin tuottaa ilmeisesti suuria vaikeuksia näiden vastuiden ja siis myös yhtiön veronalaisen omaisuuden määrän toteaminen, mutta tämä käytännöllinen hankaluus ei saata olla perusteena asian vero-oikeudelliselle käsittelylle muulla tavalla.

Sen jälkeen kun perättäismerkinnässä päätös osakeyhtiön perustamisesta on tehty, täytyy katsoa syntyneen jonkinlainen yhtiösuhde, joka käsittää perustajat ja ne merkitsijät, joiden merkintä on hyväksytty. Tämän jälkeen eivät perustajat ilmeisesti enää yksinään voi luopua yhtiön perustamisesta, vaan myös merkitsijoilla on asiassa sananvaltaa. Kun oikeuskäytännössä katsottaneen,²⁴ että olemassaolevan osakeyhtiön

²² Tapauksessa KKO 1949 II 291 osakeyhtiön perustajat velvoitettiin korvaamaan ennen rekisteröimistä yhtiön palvelukseen ottamansa henkilön palkan, mutta tapauksessa KKO 1949 II 353 yhtiö, joka sittemmin oli merkitty kaupparekisteriin, velvoitettiin tällainen suorittamaan. Tästä jälkimmäisestä ilmenee, että jo esiyhtiökin voi joutua sitoumuksiin.

²³ *Krenchel*, mt. s. 76, mainitsee, ettei merkitsijä voi käydä oikeutta rekisteröimätöntä yhtiötä vaan perustajia vastaan. Ruotsin vuoden 1944 OYL:n mukaan perustajat ovat yhtiölle vastuussa vahingosta, joka heidän toimenpiteistään on aiheutunut yhtiölle. Osakkaalle heidät mainitaan vastuunalaisiksi vain eräässä erikoistapauksessa.

²⁴ Näin KKO 1937 I 41; *Lauri Cederberg*, Kan i händelse bolagsordning intet därom stadgar, beslut om upplösning av aktiebolag fattas med röstöfvervikt och i så fall vilken? JFT 1932 s. 167; *Wolter Köhler*, JFT 1932 s. 241 ja *Caselius*, mk. s. 100; purkamisen rinnastavat yhtiöjärjestyksen muuttamiseen: *K. H. Brunou* JFT 1933 s.

purkautumisesta voi päättää yhtiökokouksen enemmistö, ellei yhtiön säännöissä asiasta ole nimenomaista mainitaa, niin täytynee myös esi-yhtiössä samalla tavalla voida enemmistöpäätöksellä päättää yhtiön perustamisesta luopumisesta. Tällainen enemmistöpäätös on silloin aivan samassa asemassa kuin edellä lähemmin selostettu sopimus samasta asiasta. Tällaisen verotukselliset vaikutukset ovat myös samanlaiset. Muulla tavalla ei liene mahdollista peräkkäismerkinnässä enää tässä vaiheessa sitovasti päättää, että yhtiön perustamisen loppuunsaattamisesta luovutaan. Tällaista päätöstä tuskin voi yhtiön hallitus tehdä, vaikka sen tätä koskevalla päätöksellä tosiasiaassa on se vaikutus, ettei yhtiötä voida lopullisesti perustaa, koska nämä perustamistoimenpiteet edellyttävät hallituksen myötävaikutusta. Yhtiökokous voi kuitenkin valita uuden hallituksen ja velvoittaa tämän jatkamaan perustamistoimenpiteitä, jolloin edellisen hallituksen vastakkaisilla päätöksillä ei ole lopullista merkitystä.

Kun peräkkäismerkinnässä päätös osakeyhtiön toimeenpanemisesta on tehtävä viimeistään vuoden kuluessa kehoituksen osakkeenkirjoitukseen antamisesta, ei ole olemassa vaaraa, että asia yhtiön perustamispäätöstä tekemättä jäisi pitemmäksi ajaksi keskeneräisenä riippumaan. Näin ollen ei liene käytännöllistä tarvetta tarkastella sitä, voiko osakeyhtiön perustaminen tällöin raueta muullakin tavalla kuin nimenomaisella tätä koskevalla toimenpiteellä. Sen sijaan yhtäaikaisessa merkinnässä ja peräkkäismerkinnässä siinä tapauksessa, että päätös osakeyhtiön toimeenpanemisesta on tehty, mitkä molemmat nyt puheenaolevassa suhteessa ovat käsittääkseni toisiinsa täysin rinnastettavissa, saattaa ilmetä tapauksia, joissa merkintä yhtiön perustamisesta saattaa jäädä kaupparekisteriin tekemättä ilman, että asianomaiset ovat tehneet nimenomaista päätöstä osakeyhtiön perustamisesta luopumisesta.²⁵ Tällöin herää kysymys osakepääomasaatavan verotuksellisesta luonteesta.

Niin kauan kuin ei ole olemassa edellä selostetunlaista pätevää pää-

150; B. C. Carlsson JFT 1923 s. 63 ja Y. Hakulinen LM 1947 s. 117. Chydenius, mt. s. 96, vaatii lain valetessa yksimielisyyttä.

²⁵ Krenchelin, mt. s. 68, mukään osakeyhtiön perustamisesta luopumiseen tarvitaan samanlainen enemmistö kuin osakeyhtiön perustamiseen.

töstä yhtiön perustamistoimenpiteistä luopumisesta, on osakepääomasaatavaa ilmeisesti pidettävä esiyhtiön veronalaisena omaisuutena. Tällainen välitila voi kuitenkin kestää niin kauan, että tulee kysymykseen saatavien yleisen 10 vuotisen vanhentumisajan soveltaminen siihen. Ilmeisesti kysymyksessä on sellainen siviilioikeudellinen saatava, joka on yleisen vanhenemissäännön alainen.²⁶ Vanheneminen alkaa saatavan syntymisestä,²⁷ minkä yhtäaikaismarkinnassa on katsottava tapahtuvan merkinnällä ja peräkkäismarkinnassa merkinnän hyväksymisellä. Jos tämä osakepääomasaatava vanhenee, ei sitä tietenkään enää voida katsoa esiyhtiön veronlaiseksi omaisuudeksi.

Perimistoimenpiteet kuitenkin katkaisevat vanhenemisen. Tällöin herää kysymys, onko veroviranomaisten asiana näyttää toteen, että tällainen sinänsä yli 10 vuotta vanha saatava on edelleen voimassa vai onko verovelvollisen osoitettava, että se on vanhentunut. Siviilioikeudessa katsottaneen,²⁸ että velkojan, joka väittää vanhenemisen katkaisemisen tapahtuneen, on todistettava sekä tämän tapahtuminen että sen tapahtumisaika. Tämä onkin ainoa seikka, josta on yleensä mahdollista esittää varsinaista näyttöä, sillä negatiivinen näyttö siitä, ettei vanhentumisen katkaisevaan toimenpiteeseen ole ryhdytty, on käytännössä melkein mahdotonta. Tämä näkökohta mielestäni ratkaisee todistusvelvollisuuden myös vero-oikeuden alalla. Velkoja ei voi esittää näyttöä siitä, että hän ei ole ryhtynyt vanhentumisen katkaisevaan toimenpiteeseen. Ainoa, minkä hän voisi osoittaa, on, että hän on velkonut saatavaa, mutta tämän

²⁶ Näin KKO 1922 I 2 ja 1923 II 138 ja 647; *Aarne Rekola*, Saamisoikeuden vanhentuminen. Vammala 1938 s. 71 ja *Krenchel* s. 124. *Curt Olsson*, Aktieförvärvares rätt. Helsingfors 1949 s. 18, mainitsee, että osakkaan panoksensuoritusvelvollisuus on useimmissa suhteissa verrattavissa tavalliseen velkasitoumukseen. *Oscar Platou*, Om Lov af 27 Juli 1896 om Föraedelsen af Fordringar, dens § 20. *Norsk Retstidende* 1896 s. 705, katsoo periaatteessa, ettei osakepääomasaatava voi vanhentua, niin kauan kuin asianomainen on osakkaana, koska kysymyksessä on kaksipuolinen oikeussuhde, jossa olisi luonnotonta, että vapautuisi velvollisuuksista mutta nauttisi oikeudet hyväkseen. Ks. myös *Edvard Hambro*, Om föraeldelse af fordringer efter norsk ret. Kristiania 1897 ss. 17—18, 32—33 ja 127—8 ja *F. Beichmann*, Tidskrift for Rettsvidenskap 1900 s. 333.

²⁷ Näin *Julian Serlachius*, Suomen yleisen obligatsioonioikeuden oppikirja. Helsinki 1927 s. 227 ja *Aarne Rekola* mt. s. 96.

²⁸ Näin *Aarne Rekola* mt. s. 332 ja siinä mainittu kirjallisuus.

näytön esittäminen ei ole hänen intressissään. Näin ollen on päädyttävä siihen, että veroviranomaisten on osoitettava vanhenemisen katkenneen.²⁹ Elleivät veroviranomaiset siis esitä näyttöä siitä, että vanheneminen on katkennut, ei yli 10 vuotta vanhaa osakepääomasaatavaa voida lukea vastoin yhtiön kieltoa sen veronalaiseksi omaisuudeksi. Vanhenemiseen nähden osakepääomasaatavan asema on sama aivan riippumatta siitä, onko osakeyhtiö jo rekisteröity vai ei.

Osakeyhtiön merkitseminen kaupparekisteriin muuttaa huomattavasti osakepääomasaatavan luonnetta. Tämän jälkeen osakeyhtiöllä on mahdollisuus omissa nimissään kantaa ja vastata. Se voi ryhtyä toimenpiteisiin koko merkityn osakepääomasaatavan perimiseksi. Se on kokonaisuudessaan sen veronalaista omaisuutta. Tästä ei voine olla normaali-tapauksessa epäilyksiä.

OYL:n 15 §:n mukaan ei osakkaalla ole tämän kaupparekisterimerkinnän jälkeen mahdollisuutta vedota yhtiön perustamisvaiheessa tapahtuneisiin virheellisyyksiin ja puutteellisuuksiin, vaan hän on tällaisten olemassaolosta riippumatta velvollinen suorittamaan koko merkitsemänsä osakepääoman, minkä suoritusvelvollisuus on siis ehdoton.

Käytännössä tapahtuu kuitenkin, että vaikka kaupparekisterimerkinnän yhteydessä vakuutetaan osakepääoman tulleen kokonaisuudessaan merkityksi, näin ei todellisuudessa kuitenkaan ole tapahtunut,³⁰ vaan siitä on osa vielä merkitsemättä. Jos näin on, niin mitään osakepääomasaatavaa tältä osin ei ole olemassa. OYL:n 16 §:n mukaan perustajat ovat tosin yhteisvastuullisesti velvolliset korvaamaan tällaisesta virheellisestä menettelystä aiheutuneen vahingon. Tämä ei kuitenkaan ole välitöntä vastuuta osakepääomasta vaan vahingosta. Näin ollen se edellyttää vahingon syntymistä.³¹ Ellei tällaista ole olemassa, ei heiltä voida myöskään mitään vaatia. Ellei yhtiöllä ole velvoitteita, joiden

²⁹ Toisin kuitenkin KHO ratkaisuihissaan 3. 12. 1958 T 5544 ja 22. 1. 1960 T 368, joissa yhtiön valitukset hylättiin, kun se ei ollut esittänyt selvitystä siitä, että saatava olisi vanhentunut.

³⁰ Mm. *Caselius—Heikonen*, mt. s. 42, huomauttavat tästä nimenomaan.

³¹ Tapauksessa KKO 1950 II 300 velvoitettiin osakeyhtiön hallituksen jäsenet yhteisvastuullisesti korvaamaan osakeyhtiön konkurssipesälle maksamatta ollut mutta maksetuksi ilmoitettu osakepääoma.

suorittamiseen merkitsemättä jätettyä osakepääomaa tarvittaisiin, ei tuosta väärästä ilmoituksesta myöskään ole yleensä voinut syntyä vahinkoa. Tuota puuttuvaa osakepääomasaatavaa korvaavaa vahingonkorvaussaatavaa ei siis ehdottomasti ole olemassa. Näin ollen ei sitä myöskään voida ilman muuta katsoa yhtiön veronalaiseksi omaisuudeksi³² vaan vasta sitten, kun tällainen korvausvelvollisuus on todettu olevan olemassa, mutta tällöinkään ei ole kysymys osakepääoma- vaan vahingonkorvaussaatavasta.

Kysymys osakepääomasaatavan olemassaolosta muodostuu ajankohitaiseksi edelleen silloin, kun jo ennen kuin tuo saatava on kokonaisuudessaan peritty, ryhdytään toimenpiteisiin yhtiön purkamiseksi. OYL:n 43 ja 44 §:stä ilmenee, että osakepääoman alentaminen ja osakeyhtiön purkaminen edellyttävät vuosihaasteen ottamista. Laillisesti purkaminen voi tapahtua vasta paikalletulopäivän jälkeen, kun on tieto osakeyhtiön veloista. Tällöin, jos osakeyhtiön velat ovat sen varoja vähäisemmät, saattaa osoittautua täysin tarpeettomaksi maksamatta olevan osakepääoman periminen yhtiölle. Vaikka maksettu osakepääoma olisi velkoja suurempi, saattaa tällöin kuitenkin olla aiheellista maksamattoman pääoman periminen yhtiölle, sillä muutoin eri osakkaat saattaisivat joutua erilaiseen asemaan. Yhtiön velat joutuisivat silloin niiden osakkaiden kannettavaksi, jotka ovat täyttäneet sitoumuksensa sen laiminlyöneiden päästessä ilman taloudellisia uhrauksia. Tämän vuoksi onkin selvitetävä, kuinka suuren osan kokonaisosakepääomasta yhtiön velat muodostavat ja kultakin osakkaalta perittävä se osa osakepääomasaatavasta, joka vastaa hänen osuuttaan tuosta velasta. Paikalletulopäivän jälkeen ei käsitykseni mukaan enää ole mahdollista periä sitä osaa maksamattomasta osakepääomasta, jota edellä selostetun laskutavan mukaan ei tarvita osakeyhtiön sitoumusten täyttämiseen, koska se ei ole tarpeellinen

³² KHO on päätöksessään 7. 2. 1961 T 424 katsonut vain kaupparekisterimerkinnän mukaan maksetuksi ilmoitetun osakepääoman osakeyhtiön veronalaiseksi omaisuudeksi maininnoin, ettei tätä ilmoitusta ollut näytetty virheelliseksi. Tästä perustelusta voitaneen johtaa se ajatus, että jos ilmoitus olisi voitu todeta virheelliseksi, ei vastaavaa osaa olisi voitu katsoa veronalaiseksi. Tässä tapauksessa osakeyhtiö oli päätetty purkaa verovuoden aikana eikä osakepääomasta ollut maksettu edellä mainittua enempää.

osakeyhtiön tarkoituksen toteuttamiseksi. Alkuperäinen osakemerkintä on yhtiön purkamispäätöksellä ja paikalletulopäivällä tullut kumotuksi lukuunottamatta merkitsijän velvollisuutta osakepääomaosuudellaan osallistua yhtiön sitoumuksiin. Osakas on sitoutunut osakepääoman maksamiseen, jotta osakeyhtiön tarkoituksen mukainen toiminta aikaansaataisiin. Niin kauan kuin osakeyhtiö toimii tämän tarkoituksen toteuttamiseksi maksuvelvollisuus pysyy, mutta kun nimenomaan päätetään, että tästä luovutaan, ei alkuperäinen yhtiön toiminnan tarkoitus voi enää olla maksuvelvollisuuden perusteena vaan ainoastaan yhtiön sitoumusten täyttäminen. Nämä ylittävää veronalaista saatavaakaan ei yhtiöllä voi osakkaaltaan olla.

Pelkkä päätös yhtiön purkamisesta ei vielä tee osakepääomasaatavaa olemattomaksi,³³ sillä vuosihaastossa saattaa osoittautua, että yhtiöllä on niin suuret velvoitteet, että osakepääomasaatavan periminen niiden suorittamiseksi on välttämätön. Yhtiön toiminnan luonteen vuoksi osakeyhtiön itsensä tiedossa saattaa olla, ja tarvittavat tiedot yleensä pitäisikin olla, ettei sille ole voinut syntyä sellaisia velvoitteita, että nämä pakottaisivat keräämään koko merkityn osakepääoman. Näin on varsinkin silloin, kun osakeyhtiön toimintaedellytysten on jo melkein heti kaupparekisterimerkinnän jälkeen todettu kadonneen ja yhtiön perustaminen on osoittautunut tarpeettomaksi. Tuntuu, että tällaisissa tapauksissa on aivan tarpeetonta lähteä odottamaan paikalletulopäivää yhtiön tarkoitukseen tarpeettomien varojen palauttamiseksi osakkaille heidän ehkä hyvinkin tarpeelliseen käyttöön.

Ennen paikalletulopäivää ei kuitenkaan sivullisen ole mahdollista

³³ KHO:n oikeuskäytännössä on katsottu, ettei purettava osakeyhtiö voi ennen paikalletulopäivää jakaa varojaan osakkailleen, vaan että jos näin on tapahtunut, nämä varat on edelleen katsottava osakeyhtiön veronalaiseksi omaisuudeksi, näin KHO 1944 II 126; 1949 II 374; 1950 II 169 ja 1951 II 26. Tämä perustuu siihen *Rekolan*, mk. s. 455, mainitsemaan käsitykseen, että ennaikainen varojen jakaminen synnyttää yhtiölle vastaavan saatavan osakkailta, joten yhtiön varallisuus- asema pysyy entisellään. Tämän johdosta on kuitenkin huomattava, ettei tämän saatavan olemassaolo ole ehdoton vaan sellainen syntyy vain, jos yhtiöllä on velkoja niin paljon, ettei niitä saada suoritetuksi jäljellä olevasta omaisuudesta. Tämä saatava on vahingonkorvauksen luonteinen, ei itsenäinen saatava.

ehdottoman luotettavasti todeta³⁴ tällaista asiantilaa. Todellisuudessa verotus kuitenkin perustuu varsin suuressa määrässä hyvin epävarmoin hinkin arvioihin ja olettamuksiin, näin usein verovelvollisen vahingoksi. Esimerkiksi koko omaisuusverotus on varsin epävarmojen ja todellisuudesta etäällä olevien arviointien varassa. Ei olisi kohtuullista tässä osakepääomaa koskevassa asiassa asettua täysin muodolliselle kannalle. Tulon muodostusta arvostellaan subjektiiviselta kannalta.³⁵ Ilmeisesti myös omaisuuden kohdalla on asiantila suunnilleen sama. Kun purettavassa yhtiössä osakepääoma tarvitaan vain yhtiön sitoumusten täyttämiseen ja kun tämän ylittävä osa palautetaan osakkaille, tuntuu tarpeetomalta, jos on todennäköistä, ettei osakepääomaa tarvita tällaiseen tarkoitukseen, pitää sitä yhtiön veronalaisena omaisuutena tältä ylittävältä osalta,³⁶ jos se on maksamatta. Juriidisesti saatava on olemassa,³⁷ mutta jos velkoja ei ole, se ei ole taloudellinen realiteetti.³⁸ Tämä ei olisi ainoa

³⁴ Tapauksissa KHO 3. 12. 1958 T 5544 ja 22. 1. 1960 T 368 pidettiin maksamattomana osaa osakepääomasta yhtiön saamisena osakkeenomistajilta ja katsottiin, ettei se seikka, että yhtiö oli suoritusstilassa, vaikuttanut asiaan, koska omaisuuden jakoa ei vielä ollut päätetty suorittaa.

³⁵ Ks. Lassi Kilpi, Pääomanvähennys. Vammala 1952 s. 127 ja siinä mainittua kirjallisuutta sekä Aarne Rekola LM 1953 s. 755.

³⁶ Edellä alav. 31 mainituissa ratkaisussa 7. 2. 1961 KHO ei, sen jälkeen kun päätös yhtiön purkamisesta oli tehty, katsonut sitä osaa osakepääomasaatavasta, jota kaupparekisteri-ilmoituksen mukaan ei ollut maksettu, yhtiön veronlaiseksi omaisuudeksi, vaikka paikalletulopäivä oli vasta verovuoden päätyttyä. Asiassa kuitenkin selvitettiin, etteivät yhtiön velat nousseet maksettua osakepääomaa suuremmiksi.

³⁷ Rekola, mk. s. 454, mainitsee, kuinka selvitystilassa olevan osakeyhtiön osakkaiden oikeus yhtiölle velkojen suorittamisen jälkeen jäävään säästöön on samantapainen oikeus jaon vaatimiseen kuin jakamattoman kuolinpesän osakkaan jakovaade. Osakeyhtiön velkojen suorittamisen jälkeen tämä muodostuu täydelliseksi muotoamisoikeudeksi. Ennenkuin päätöstä säästön jakamisesta osakkaille ei ole tehty, säästö on yhtiön omaisuutta eikä yhtiöllä ole sen perusteella mitään velkaa osakkaille. Tällainen velka syntyy vasta sitä myöten kuin selvityspesä päättää jakaa säästöä osakkeenomistajille. Nial, mt. s. 42, katsoo, että osakepääomaa alennettaessa osakkaalle syntyy yhtiötä vastaan saatava, kun alentaminen on rekisteröity.

³⁸ Meillä katsotaan yleisesti, että osakeyhtiö loppuu, kun sen varat on todella jaettu asianmukaisen purkamismenettelyn ja velkojen suorittamisen jälkeen, näin Aarne Rekola, Tulo- ja omaisuusverolaki. Porvoo 1947 s. 46, sama mk. s. 449 ja LM 1950 s. 474; Y. J. Hakulinen, Yhdenmiehenyhtiön purkautumisesta ja toiseen yhtiöön sulautumisesta. LM 1946 s. 334; Olavi Honka, Eräistä yksityisoikeudellisista käsitteistä ja oikeustoimista hallinto-oikeudellisen lainkäytön näkökulmasta. LM

tapaus, jossa juriidisesti olemassa oleva saatava taloudellisten realiteettien vuoksi jätetään verotuksessa huomioitta. Näin on arvottoman saatavan laita, jota ei velallisen maksukyvyttömyyden vuoksi voida periä, mutta joka kuitenkin on olemassa. Osakkaalle liian varhaisen jaon johdosta syntynyt palautusvelvollisuus on luonteeltaan täysin verrattavissa arvottomaan saatavaan. Verotus kohdistuu ennenkaikkea juuri taloudellisiin realiteetteihin ei tyhjiin oikeudellisiin muotoihin, näin varsinkin tulo- ja omaisuusverotus. Taloudellisen realiteetin puuttuminen on mielestäni riittävä aihe verotustoimenpiteestä luopumiselle. On kuitenkin huomattava, että koska tässä oikeudellinen ja taloudellinen tilanne eivät vastaa toisiaan, tällaiseen tulokseen voidaan päätyä vain silloin, kun tilanne on hyvin selvä. Jos pienintäkään epävarmuutta on olemassa, osakepääomasaatavan verottaminen on paikallaan.

Verotuksessa suhtautuminen osakepääomasaatavaan jo heti purkamispäätöksen tekemisen jälkeen tulee omalaatuiseksi sen vuoksi, että verotus tapahtuu vasta huomattavasti verovuoden päättymisen jälkeen. Näin ollen verotusta toimitettaessa saattaa jo olla selvillä, missä määrin velkoja on paikalletulopäivänä valvottu, ja tällöin osoittautua, ettei niitä ole siinä määrin, että maksamattoman osakepääomasaatavan periminen olisi aiheellista ja edes mahdollista. Kun näin on, on mielestäni täysin tarpeetonta pelkillä muodollisilla perusteilla ryhtyä verotustoimenpiteeseen, vaikka tämän vastainen todistusaineisto jo silloin saattaa olla käytettävissä. Säännönmukaisesti ei osakeyhtiöllä voi olla enempää velkoja, kuin mitä vuosihaasteen johdosta niitä on valvottu. Jos osakepääomaa ei ole kokonaisuudessaan maksettu tai siitä purkamispäätöksen tekemi-

1946 s. 71; A. R. Heikonen, Avoin yhtiö. Porvoo 1948 s. 332; Curt Olsson, Skall den andell i aktiebolagets behållning, som utbetalats till aktieägare i samband med upplösning av aktiebolaget beskattas som dividend?. JFT 1951 s. 189; W. A. Palme, Om beskattning av privatföretagares inkomst I. Lovisa 1951 s. 137 ja Pertti Suurla, Osakeyhtiön verotus, kun yhtiökokous on päättänyt purkaa yhtiön. Verotus 1953 s. 28. Ks. myös KKO 1932 I 15. Purkamispäätöksen merkitsemiselle kaupparekisteriin antavat ratkaisevan merkityksen Caselius mk. s. 105 ja Aaro Kauppi, Veron määrääminen I. Oulu 1950 s. 158. Tätä kantaa polemisoiivat Rekola, mk. s. 449—454 ja Olsson mk. s. 189. Martti E. Jaakkola, Osakkeenomistajan yhtiötä purettaessa tai sen osakepääomaa alennettaessa saaman voiton verottamisesta. KHO 1918—1943. Helsinki 1943 s. 219, esittää ajatuksen, että satunnaisen myyntivoiton arvioimisessa purkautumistapauksessa olisi ratkaisevana pidettävä paikalletulopäivää.

Lassi Kilpi

sen jälkeen on jo osa palautettu osakkaalle, ei se osa tästä juriidis-muodollisesta saatavasta, mikä ylittää paikalletulopäivänä valvotun määrän, saata olla yhtiön veronalaista omaisuutta. Käytännössä tämän periminen voisi tulla kysymykseen vain, jos yhtiön hallussa olevat osakepääomavarat eivät riittäisi velkojen maksamiseen ja osa osakkaista osoitautuisi maksukyvyttömiksi. Tällainen harvinainen poikkeustapaus ei kuitenkaan saata oikeuttaa verotuksen toimittamiseen kaikissa muissakin tapauksissa.